

A.1) A büntetőjog fogalma, feladata; az állami büntetőhatalom korlátai; a büntetőjog alapelvei

Záróvizsga-felkészítő konzultáció Büntetőjog c. tárgyból
Jogász alapszak
Miskolc, 2016.

A büntetőjog fogalma

Tágabb és szűkebb értelemben

-Tágabb értelemben: a) anyagi büntetőjog, b) büntető-eljárásjog, c) büntetés-végrehajtási jog

-Szűkebb értelemben: csak az ANYAGI jog (Ált.+Kül. Rész)

A büntetőjog részei

Általános rész (összes vagy nagyobb számú bűncselekményre vonatkozó rendelkezések; büntetések, intézkedések általános megfogalmazása)

Különös rész (egyes bűncselekmények konkrét jellemzői és szankcionálása)

A büntetőjog helye a jogrendszerben

a bűnügyi tudományok rendszerében belül, a büntető-eljárásjog, büntetés-végrehajtási jog, a kriminológia, kriminalisztika és az igazságügyi orvostan mellett található

A büntetőjog feladata

- az emberek együttélésének védelme – de csak az Alaptörvényben meghatározott alapértékeken keresztül ——— biztosított társadalmi rend védelme a társadalmilag káros vagy veszélyes cselekményekkel szemben
 - preventív jelleggel (megelőző hatás a jogszabályok által)
 - represszív jelleggel (jogsértések tiltása és szankcionálása)
 - biztosítja a jogrend parancsainak és tilalmainak kikényszeríthetőségét
- DE! a védett értékek köre változhat

Az állami büntetőhatalom és korlátai

Fogalma: állam közhatalmi jogosítványa a bűncselekmények elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonására

Formái:

- büntetőjogszabályok megalkotásának
- büntetőjogszabályok alkalmazásának kötelezettsége

Kialakulása: hosszú fejlődés eredménye (talio-elv, compositio elve, állami büntetőjog kialakulása majd közjogiasodása – legalitás-elv)

Korlátai:

- az alaptörvény, amelynek mind a büntető-törvények, mind azok gyakorlásának módja alávetett
- állam által vállalt nemzetközi kötelezettségek (pl.: az 1976.évi 8. tvr-rel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, az 1993.évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Európai Emberi Jogi Egyezmény)

A büntetőjog alapelvei:

Fogalma:

a büntetőjog egészét átható általános tételek, elvi követelmények összessége

(a Btk. nem foglalja külön rendelkezésbe, kivéve: a törvényesség elvét, amelyet a Btk. 1.§-a tartalmazza, a Be.-ben találunk)

Csoportosításuk:

- a) Általános: jogrendszer egészére ható elvi tételek
- b) Specifikus: kizárólag a büntetőjog területén érvényesülnek

Alapelvek

- jogállamiság
- emberi méltóság
- jogegyenlőség
- humanitás
- törvényesség
- tettfelelősség
- bűnösségen alapuló felelősség
- a büntetőjog ultima ratio jellege
- szubszidiaritás
- arányosság

ÁLTALÁNOS

SPECIFIKUS

(Minden jogterületre
érvényes)

a) jogállamiság

(Alaptörvény,

11/1992. sz. AB. hat.)

- igazságosság,

- jogbiztonság

- a) A törvényesség elve
- b) A humanizmus
- c) A tettfelelősség elve
- d) A bűnösség elve
- e) Az arányosság elve
- f) A szubszidiaritás elve
- g) A kétszeres értékelés tilalma (ne bis in idem elve)

-**jogállamiság** elve: alkotmányos alapérték; fő elem a jogbiztonság

-**emberi méltóság és az emberi szabadságjogok tiszteletben tartásának** elve: a büntetőjog csak a szükséges mértékben avatkozhat bele az emberek jogaiba; az embertelen, lealacsonyító, kegyetlen büntetés és bánásmód tiltott

-**jogegyenlőség**: mindenkit azonos jogok, kötelezettségek és tilalmak illetnek meg

- **humanitás**: orientáció és cél is egyben; lényege, hogy „a bűnelkövető is ember”; hatására tiltott a halálbüntetés, a testi és megszégyenítő büntetések és az analógia tilalma,

- törvényesség:

- **nincs bűncselekmény törvény nélkül** (Btk. 1.§ (1): „Az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetés idején büntetni rendelt.”)
- **nincs büntetés törvény nélkül** (1.§ (2) Bűncselekmény elkövetése miatt nem lehet olyan büntetést kiszabni vagy intézkedést alkalmazni, amelyről törvény az elkövetés - vagy a 2. § (2) bekezdés alkalmazása esetén az elbírálás - idején nem rendelkezett.”)
- az elkövetéskor hatályos törvény alkalmazása, súlyosabb törvény visszaható hatályának tilalma (1.§ (1)!);
- törvényi meghatározottság követelménye, a határozatlan törvény és szankció tilalma;
- írott jog követelménye, a szokásjog és a bírói jog tilalma;
- törvényhez kötöttség követelménye és az analógia tilalma;

- arányosság elve

- jogalkotás (szükséges-e a büntetendővé nyilvánítás? A szankció arányban áll-e a csel. társadalomra veszélyességével?) és
- a jogalkalmazás során is érvényesülnie kell (büntetés és az adott cselekmény súlya között, hasonló cselekmény hasonló büntetés)

- szubszidiaritás elve (büntetőjog ultima ratio jellege)

- jogalkotás és a jogalkalmazás során is!
- végső esetben legutolsó eszköz lehet. Büntetőjogon belüli ill. azon kívüli viszonylatban is érvényesül.

- kétszeres értékelés tilalma (ne bis in idem elve)

- igazságszolgáltatás egészére vonatkozik
- büntetés kiszabása során: nem lehet ugyanazt a ténnyt, körülményt kétszeresen értékelni.
- **BKv 56.** A büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről (korábban: BK 154. sz.)